

ՄԱՄԻԿՈՆ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ԿԱԹՈՒԼՆԵՐ

(ՏՊԱԽԱԾ ԵՒ ԱՆՏԻՊ ԳԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԷՍ)

ԶԱՐԴԱՐՈՒԱԾ

Միփայել Նալբանդեանի, Գաւառ Քա-
թոլայի (Ռաճայել Պասկանեան), Ժիրայրի,
Սեիմեան Հայրիկի, Պետրոս Գուրեանի, եւ Հեղի-
ակիին պատկերներով:

ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ

Հա՛յ պատսանի, կաղանդեիդ է այս իրևար,
Կառդա՛, երգե՛, գրչականիդ մեջ պահե յար:

ՄԱՐԶՈՒԱՆ

ՏՊԱՐԱՆ « ԿԻՅԷՄՈՒՐԿ »

1911

891.99
Վ-31

- 6 NOV 2011

ԿԸ ՆՈՒԻՐՈՒԻ

Ռատամասեր զարկիս՝ ՎԱՀՐԱՄԻՆ

(Սան Սանատրիանի)

Վարդն ես բուրեղ փու հայրիկին.
Աղօթ կ'ընեմ որ քեզ երկին
Հանի պահել իր խնամքին սակ.
Բախնանքս ըլլաս եւ յիշատակ:
Ա՛ռ, այս նրբէս ու եռանդուն՝
Մըղում տուր միտս ուսմունքիդ դուն:
Մ. Վ.

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

(Եղանակ. Կառեցէք տղերք)

Մէջի մէջ մընաց, անա հին տարին.

Սուրացող քներ՝ զայն անդարձ տարին

Գիլել, բարդելու՝ դարերուն վրայ.

Իր սոսի յիշատակն, արդ մեզ կը մընայ:

} Կրկնել

Անդուլ կը սանին՝ տարիներն այսպէս.

Կեանքն է ենթադրել՝ փոփոխմանց պէս պէս,

Աշխարհ ու մարդիկ, կը դիմեն յառաջ,

Հո՛ւս խրեմիդ, խրեմուս, հո՛ն կրկնիմ, հառաջ:

Մըսածել սակայն, կ'արժէ մեր կեանքին

Ընթացքին վրայ. փորձի դա՛ս անգլին.

Իցի՛ւ, օգտւած կազմել կարենայ,

Ասէն մարդ իրեն՝ շէնուող ապագայ:

Իմեն իրեն հարկ է՝ սալ հաշիւ, համար,

Ճանչնալ իր քերին՝ ուղղելու համար.

Քըննել խրատէ՛ն՝ իբրեւ դատաւոր,

Քանի՛ գեղեցիկ ու արդիւնաւոր:

Կեանքն անուշ ունի, երանգներ սրտուր,

Ինչպէս վարդին մօտ՝ կ'ապրին փուռեր սուր.

Բայց զրգեղ վարձով՝ քէ չըլլանք նրսեմ,

Տրտմութեան մէջ ալ, հանդիմ կայ վրսեմ:

Որպէսզի վանուի, վաճար մեր մըսէն,

Գիտութեան ջանք՝ պէ՛տք մ'է ապահէն.

Թէ զայն ունենանք, խոյս տալ ինքնին վիշ.

Արկածի մէջ ալ, խրախ կ'ապրինք միշ:

ՆՈՐ ՄԱՐԴ՝ ըլլանք, օ՛ն, առնելով մեր լոյս

Յիտուսի կեանքէն, կեա՛րճն որ համարի Յոյս,

Հաւատք, Սեր սրբութ, փառքիւն հառազայր,

Ու այդ լոյսով մենք, կ'ընթանանք անգայր:

63816.67

ՆՈՐ ՏԱՐԻԻ ԽՈՂԵՐ

Կ'ըսեն, կուգայ Նոր Տարին.
Ու կը խորհիմ:— Դ՛ւր տարին
Կիլիկիայի զոհերն հէգ
Մհ, ջախջախուած ու բեկբեկ
Ալիքները ծովերուն:

Կ'ըսեն, կուգայ Նոր Տարին.
Ու կը ստակամ: Դ՛ւր տարին
Յօշ յօշ ինկած մարմիններ
Զորանք ոչ ոք չէր թաղեր.
Բորենիներ գաշտերուն:

Կ'ըսեն, կուգայ Նոր Տարին.
Ու կը դողամ: Դ՛ւր տարին
Վարդ հարսնուկներն, լոյս կոյսեր,
Որ կը չընչէին կեանք ու սէր.
Գարշ կիրքերը վառերուն:

Կ'ըսեն, կուգայ Նոր Տարին.
Ու կը կոտտամ: Դ՛ւր տարին,
Քընքոյշ, հրեշտակ մանկիկներ,
Որ, ա՛խ, չունին պաշտպան, աէր.
Ծընող ազուրկ ու անտուն:

Կ'ըսեն, կուգայ Նոր Տարին.
Ու կը սըգամ: Դ՛ւր տարին,
Կիլիկիայի կեանքն արեւ,

Կեանքը հայուն արգարեւ.
Անիծապարտ օրերուն:

Նոր չէ, երբեք, Նոր Տարին,
Մե՛ր կեանքն էր ան՝ որ տարին,
Մարդասպաններն անողոր,
Երկի՛նք հասաւ կոծ, բողբոջ,
Ազազ ահով մը անհո՛ւն:

Բայց երբ բերէ ժամանակ,
Ճըշմարտութեան յաղթանակ,
Կենդանանայ Կիլիկիան,
Գոգ ածիւնէ մ՝ Փիւնիկեան,
Նոր է միայն՝ այն տարին,
Խոհերս արդ զիս հո՛ն տարին . . . :

ԿԻԼԻԿԻԱՆ ԵՂԵՐԳ

(Եղևկ. Մեկն անկեղծ գիևուր եկն)

Արիւնի ծով երկրէն եկած է գուժկան.
Լըսեցե՛ք, ո՛հ, հայուն ողբ, կոծն ու կական.
Կիլիկիան Վախրակոյս ըսաւ սուրն ու հուր,
Եէն քաղաքները եղան աւերակ,
Կոյսեր, մանուկներ անմեղ մահաւսակ,
Ոճիրներ անբար:

Հոսեցաւ արիւնը գետերու նշխան,
Դաշունահար ինկաւ մանկիկը ծղժիտան,
Փողոսնեցաւ մարմինն հեզ ծերունիին,
Իբր խոս փառնեցան սարսափոս Հայեր,
Երոյ պնէսարքեր՝ չարդին կը նայէր,
Լո՛ւռ էր եւ երկին:

Նագեղաշոք հարսներ, փափկասուն կոշիկեր,
Իրենց ընտանիքին փարդ, գոհար յոյսեր,
Դժոխային կեանքի մեղքն եկեղեցի,
Մանէն դառնագին ունեցան վիճակ,
Յայտոս աշերո պիղծ լախումին սակ,
Ուր տակ զրգռանք կայ:

Հագարաւոր անէր որբերն անխորնամ,
Որոնց դառն վիճակին ապառաժն անգամ,
Կը քալէ արսաւոք ծոցէն կրանիք,
Ողորմ նայումով կ'ըստատեն, Հա՛յեր,
Ձեզմէն վայելէ՞ր հօր, մօր զրգռանք, սէր
Կարեկցութեան շիր:

Հայկական սահարներն ճարակ հրդեհին,
Լափիզեց բոցն անշաղ, քանկագին ու հին,
Եւս դարէն իմեր պահուած գանձեր ճոխ,
Օծուած պատկերներ, խաչ, ապաս, մատենա,
Զարդ փրշոր ըրաւ եւ ոսփի կոխան,
Բարբարոս ամբոխ:

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

Կիկիկաւի աւելի սեւ աւելի է պատեր,
Կարմիրով ոռոգուած ծով, լեռ ու դաշտեր.
Դիակնապէ՛՛՛՛՛՛՛ ողջերն՝ հագուս, տուն յունիկն,
Երբեմնի հարուստի աշտը մորացիկ,
Ձեռքը կարկանդակ սրտատ. մը հացիկ,
Խընդրէ յաշագիկն:

Տառապանքի երկրէն աղէտի բանքեր,
Ընդհանուր հայութեան կոտորած հրաւեր.
Շո՛ւս համեմի օգնութեան մեր բիւր որբերուն,
Պաշտէի առանդ. նահապետներէն,
Որոնց տուրք կոչը կոգայ մեզ վերէն՝
Շե՛շ մեր սրտերուն:

ՀԱՅՐԻԿԻՆ

(Եղանակ. Սիրս կրակ ունի.)

Հա՛յ պատանիք, նայեցէ՛ք սա վե՛հ դէմքին,
Որ տըխրանուշ պատկերն է մեր Հայրիկին,
Ա՛հ, Հայրիկին:

Թերթն Աւետեաց Հրաւիրակի սուրբ երգին,
Օ՛հ, մըտախո՛հ տողէն մասներն Հայրիկին,
Ա՛հ, Հայրիկին:

Տեսէ՛ք գրիչն, որ վհուռվն է բուռն ուժգին,
Մեր աննըման ու պաշտելի Հայրիկին,
Ա՛հ, Հայրիկին:

Խաչը փայլի հրանուռ ու տաք վեհ կուրծքին
Խաչ եղաւ կեանքն՝ Հայոց անմահ Հայրերկին,
Ահ, Հայրերկին:

Փոթորիկը անդադրո՞ւ սա գանկին,
Ինչ խօլ յուզում կ'առթէր հոգւոյն Հայրերկին,
Ահ, Հայրերկին:

Ազատութիւնն Հայոց Ազգին անմեկին
Ահառակէտն եղաւ միակ, Հայրերկին,
Ահ, Հայրերկին:

Ան կենդանի նահատակն էր Հայ Ազգին,
Որուն սիրով արօփեց մըշտ սիրտն Հայրերկին,
Ահ, Հայրերկին:

ՀԱՅՈՒՆ ՎԻՃԱԿԸ

ԻՆՉ ԷԻՆՔ. ԻՆՉ ԵՂԱՆՔ. ԻՆՉ ՊԷՏՔ Է ՈՐ ԸԼԼԱՆՔ

Ինչ էիմի մեկն սակե առաջ.
Մեր բաժինն եր սուգ ու հառաչ,
Դերի, ըստուի, թշուառքան գոհ,
Մահը սիրող, կեանքէն դժգոհ:

Ասիկա առաջ ինչ էիմի մեկն.
Մեր դրացին խարդախ ու անգ
Պատու, կեանքի եր թշնամի,
Կարեղի՞ եր սիրեղ գանդ:

Ասիկա առաջ մեկն ինչ էիմի,
Հեղեղ արիւն կը քափէիմի.
Ազատութեան սիրոյն հաւատ,
Նահասակաց թիւն անհատար:

Հիմա սակաց մեկն ինչ եղաւ.
Զրբան այդու քսան ու կասկեմ.
Հայսերներ, օձ լըճեմներ,
Վաս, դաւանանք սակեմ, սրմեմ:

Հիմա սակաց ինչ եղաւ մեկն.
Ազատութեան փառքը կ'երգեմ.
Վերցաւ խըթիւն հայուն, քորքիւն,
Հրդեհումով սիրոյ հորքիւն:

Ինչ եղաւ մեկն հիմա սակաց,
Թորքը անա կը սիրէ Հայն,
Որ իր արեւաթ կոյս, հարազատ,
Գընեց խիզախ, կեանքը ազատ:

Ինչ պիտի ե որ ըլլաւ միշտ մեկն.
Հայրենիքին ոյժը կազմեմ.
Ըզգաս. խոնեմ, միշտ հեռաւստ,
Շեղծեմեմ գայն գեղեցկապիտ:

Պիտի ե որ մեկն միշտ ինչ ըլլաւ.
Գործն'վ, ոչ քե խօսով խընդամ.
Իր Օսմանցի կըստն ու փաշ,
Արքուն մըսով, դիմեմ յառաջ:

Պիտի ե որ միշտ ըլլաւ մեկն ինչ.
Ըզգուշաւոր. պատմեմքի նիւթ.
Թող չի գոցե աչքերն Հայուն.
Ազատութիւնն ե մընայուն:

ԴԵՐԻ ԷԻՆՔ. Ա.ԶԱՏ ԵՂԱՆՔ. ԽՈՀԵՄ ՊԷՏՔ Է ՈՐ
ԸԼԼԱՆՔ

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐ

Զինուորութեան տենչով վառուած է քու սիրտ ,
Սուրիդ ծայրով կ'երթաս յաղթել ուժին բիրտ ,
Որ կըսպառնայ Հայրենիքիդ փառաւոր ,

Հա՛յ զինուոր :

Շա՛տ դարերով զուրկ մընացիր այդ փառքէն .
Զուրկ զէնքերու շողշողումէն ու վառքէն .
Արդ տիրացար բաղձալիին դարաւոր ,

Հա՛յ զինուոր :

Գընա՛ կըռուիլ , գընա՛ մեռնիլ դուն խիզախ ,
Մըծած կաթդ է մաքուր , աղաա , անխարդախ ,
Փոյթ կարկեցուր շըրթունքները նենգաւոր ,

Հա՛յ զինուոր :

Քու փառապանծ նախնիքներուդ եղիր դուն ,
Արժանաւոր յաջորդ , մարտիկ մ' հռոմեոն .
Մայր—Հայրենիք ա՛լ թող Հապրի սըգաւոր ,

Հա՛յ զինուոր :

Ընկերներուդ՝ այլալեզու , տարալիօն ,
Հեռ միասիրտ գոռա՛ , գոչէ՛ թէ "հապ՛օն ,
Դարմանենք մենք , Հայրենիքը վերաւոր" ,

Հա՛յ զինուոր :

Յոյց տուր անոնց , որ Հիս վախնար դուն մահէն .
Վատերն միայն զէնքի փառքէն կը պահեն՝
Զուրկ անձն իրենց իբրեւ վախկոտ , սինլիքոր ,

Հա՛յ զինուոր :

Հայրենիքի սէրը անյաղթ՝ սըրտիդ մէջ ,
Թող փողփողի ճաճանչի մը պէս անչէջ .

Ժիրայր
ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊՅՅԱՃԵԱՆ

Ռազմի կեանքը չա՛տ պիտ' թլուի քեզ աղւոր,
Հա՛յ զինուոր:

Յաղթութեան մէջ գիտցի՛ր ըլլալ համեստ միշտ,
Եւ պարտութիւն չա՛ռթէ բնաւ քեզ լքում, վիշտ,
Զի երկուքն ալ ազգական են մերձուոր,
Հա՛յ զինուոր:

Օ՛ն ժաղթանքներ ունիմ առատ քեզ համար,
Յաջողութեան, փառքի, պատուի անհամար:
Երթաւ բարձ՛վ, աչքը Ազգիդ լուսաւոր,
Հա՛յ զինուոր:

ԺԻՐԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Եղանակ . Ազատութեան սիրոյն համար)

Ժի՛ր այր Ժիրայր, քա՛յ անհասակ, հերոսը մեծ վեհապետ,
Ազգիդ մասալ դուն զոհուեցար, փառքի, պատուի անմահական:
Կախաղանը դիտեցիր դուն մեծ հաճոյքով ու ան ցաւ,
Դահլիճներդ ըսին անշուշտ, քա՛յ հայ մըն եր ուր անցաւ:

Հայրենիք սերը սրտիդ՝ առիծի ուժն եր սրած,
Երկինքի մէջ քեզ ծափեցին դիցազուններն ու Աստուած:

Հանգի՛ս շիրմիդ, ոսկորներուդ, հանգիստ հողիդ իրնկաւս,
Ուրք յիշատակ անմահ կապրի, քունդ պաշտումով մը յաւիտ:

ՀԱՅ ԾԵՐՈՒՆԻՆ

« Է՛յ սաղավաթ » որոտացին արիւնարշաւ
 Խուժը մը քիւրտեր .
 Հէգ ծերունին պինդ սեղմած էին ձեռքեր հուժկու
 Ան անտարբեր ,
 Լուռ , պաղարին , խաչակլնքեց յըստակ ձայնով :
 Խանդով լեցուած ,
 Հայն դաշոյնին փայլին առջև էր անլրդով .
 Շեշտ մի հարուած ,
 Խելեց իսկոյն իր մէկ ականջն ու հոսեցաւ ,
 Քուռքերն ի վար՝
 Կարմիր արիւն ծերունիին , որ թշուէր ցաւ
 Իսկ , չէր բղբար :
 « Վա՛յ , սաղավաթ կէթիւր . կեա՛վուռ » կրկնեց նոյն ձայն ,
 Դուռ , բարկաճայթ .
 Բայց անասան , վեհ ծերունին և նոյն հետայն ,
 Շող ձառագայթ ,
 Դէմքին վրայ , խաչակլնքեց երկրորդ անգամ .
 Հարուած մէն ալ ,
 Միւս ականջին իջաւ քիւրաւ վառ , անբղգամ .
 Ան ալ թառալ ,
 Ինկաւ գետին . այլ ծերունին անխլուով միշտ ,
 Վե՛ր կը նայէր .
 Ո՛հ , մի՛միայն անոր հոգին կըղգար ցաւ , վիշտ ,
 Քանզի , Հայեր
 Ինք կը տեսներ , որ սարսափած մահուան վախէն՝
 Կապեն ձերմակ ,
 Որ չըլլայ թէ՛ զիրենք մորթեն և կամ կախեն
 Ծառի մը տակ

« Տէ՛ սաղավաթ » մռնչեց դարձեալ ձայն վայրագին ,
 Կանաղօրէն .
 Իսկ ծերուկը խաչակլնքեց դա՛ռն ժըպտագին ,
 Հեղ մ՛ալ նորէն ,
 Դաշոյնը սուր թրուցուց արագ՝ քիթը հայուն . . .
 Փախա՛ն քիւրտեր ,
 Երբոր տեսան թէ ծերուկը մի՛շտ էր կանգուն ,
 Հաւատքին տէր . . . :

ՊԱՏԿԵՐ ՄԸ

(Եղանակ . ես հանեցի)

Պարզւած է աչքիս առջև թուղթի կըտոր մը տըժգոյն ,
 Որուն վըրայ պատկեր մը կայ , տեսարան մը , որ հանգոյն
 Դժոխքի բոցին՝ կ'այրէ , մըրկէ ականդիւքս ու հոգիս ,
 Զայն դեռելով , հասնել , հալել , չողիանա՛լ փափաքիս :
 Տեսարան մէ՛ հայ արեւնի , դադ անոյին խողեսողման
 Պատմութեան մէջ ա՛յդքան նախճիր , երբեք չունի իր նըման .
 Հոս կը տեսնեմ արեւը ուշա Վայրագներու ձեռքին տակ ,
 Խուժը մը հայեր , թըշուռու , անմեղ , տարապարտուց նահատակ :
 Զիս չեն յուզեր յօշոյշ , հոս հոն , սա՛ կըտարտուած մարմիններ ,
 Զի կը տեսնեմ սըւնի ծայրին կուրծքէն մըխուած տարուբեր ,
 Դիւրգ մանկիկ մը , ա՛հ . օդին մէջ՝ դահճին ձեռքով բարձրացած .
 Շանթըգ վերէն ինչպէս արդեօք հոգ չարչաւեց , Տէ՛ր Աստուած :
 Եւ վարսագեղ աղջնակ մը արցունքոտ աչքս կը տեսնէ ,
 Որ ժայռ սըրտի մ'առջև կեցած , բազ կատարած կ'աղերտէ .
 Խնայել անշուշտ իր վարդաբոյր անտիական հասակին .
 Խըրի սակայն դաշոյնը լայն ներս անրիժ , կոյս լանջքին :
 Կը խաւարի լոյսն աչքերուս տեսարանէն սոսկալի ,
 Կեանքը հոգւոյս ինձ կը թըւի , որ այս պահուն կը հալի .
 Խուժ երկինքին դառնան աչքերս համակ տըրտունջ ու բողբոք ,
 Բայց ան՝ հանգարած լուռ կը մնայ , անխօս , անփոփոխ , անողոր . . . :

ՄԵԿԶՄԷԿ ՍԻՐԵՑԷՔ

Լուսն կը խորհիմ: ու խոհերըս պարաասումը հեւքն բռնին.
Եւ այդ հեւքին մէջ կը մըխայ էութիւնըս բովանդակ,
Տարածած, անգոյն հորիզոնէն վեր՝ կը սուրայ իմ հոգին,
Կեանքը մարդուն, կեանքն աշխարհի, ինձ իր թուին այլանդակ.
Կ'ըսեն. մարդը բընութեան մէջ գոյականընուն է պըսակ.
Սըլացք ունի միտքն հոյակապ, սիրաբ քէհ է, կամքն հըզօր.
Ըստեղծագործ անոր շունչին տակ կը ծընին շարունակ,
Հըրաշագան գիւտեր, հընարք եւ հըմայքներ նորանոր,
Վըճիւ կուտան. գիտութիւնը անհուն է եւ ամէն բան,
Գաղըսիքներ, առեղծուած, լուծուին, պարզըւին ու փութով.
Մարդիկ պիտի գըսենն ուղիղ երջանկութեան վարդ ճամբան,
Կեանքն այն ատեն անշուշտ կ'ըլլայ մըշտագըւարձ, անվըրդով.
Կ'ըսեն. կրօնքը՝ ցընորք մըն է, զուրկ հիմերէ գիտական,
Աստուած, երկինք հին բառեր են, ու նոր դարուն մէջ մեռած,
Ներթն է միայն գոյակ ուղիղ, տեղերքն ամբողջ ներթնական,
Հին հաւատքին, հին տեսութեանց փամ է տըրէ բուռն հարուած.
Լուսն կը խորհիմ. եթէ այսպէս. ինչու ու բեմն այսքան սուգ,
Ինչու մարդիկ կը գիշատեն զերար վայրի գերթ գաղան.
Ինչու մարտի դաշտաց վըրայ ուրուականներ շարաշուք,
Դեռ կը ցըցեն արեւնազանգ գիակ, կըմայք այլազան:
Ինչու մարդոց մէջ կան պատւի, կեանքի ոսոխ անհամար,
Ուր է իրենց բարձրութիւնը, սա՛ լըճացած արեան մէջ,
Կեղեքութիւն, խարէութեանց, մարդ կոչումին անյարմար,
Ըստորնութեանց սա գայռ կեանքի՞ն, հակասութեանց ելէէջ:
Փաղաքակիրթ անուաններքե ինչ ոճիւններ պըմ գալի,
Եւ անբարոյ գաղ ափարներ, զարգացումի շըպարով,
Ծընունդ կ'առնեն հետզհետէ քառսի մէջ սոսկալի.
Ծիծաղելի կը նկատուին պարկեշտ կոյսն ու սէր, գորով:
Օր մ'այս վարկածն, օր մը ուրիշ, խառնակէն զիրար միշտ,
Կեանքը դարձեալ տառապանք մ'է, ըլլատ արգէտ թէ գիտուն,
Ինչ որ երեկ ա զիդ թըւէր, այսօր սըխալ, վաղը ծիշտ,
Մերթ բարձրացում եւ մերթ անկում, բան չեւ գըտներ հաստատուն:

Մարդիկ իզուր երջանկութիւն՝ կ'աղաղակեն սըրտախոց,
Զուր կը փնտեն կեանքը խաղաղ, որ իր ստուեր կուտայ խոյս,
Զորս գին աւեր, սոսկում տիրէ, մահ՛ կը սըփռեն սուրն ու բոց,
Տարեր կեանքի հաւատքն ալ չըկայ, իրբեւ միտի, վերջին յոյս:
Երջանկութեան խեղալը, սեւեռակէ՛տը մարդուն,
Մենք խրտոցած կըրնանք գըտնել երկու բառի մէջ՝ միայն.
Սա « ՄԵԿԶՄԷԿ ՍԻՐԵՑԷՔ » ին, զոր ես եւ ան եւ թէ դուն,
Երբ ուղղութեամբ գործագըրենք, կեանքն ա՛յն ատեն չէ՛ ունայն:

ԶԱՊԵՂԻՍ

(Եղանակ. Ազատն Աստուած)

Այեր սիրուն ծիծաղկոս,
Աստի նըման ունին փայլ,
Այսեր բոսոր մըսկանոս,
Աղանեակի մեղմ դալալ:

Ճակաս սիրուն ու պայծառ,
Յոնքեր կամար, սեւագեղ,
Շուրքը կարմիր վարդավառ,
Համբոյր կ'ուզէ ու գեղգեղ:

Քան շուշանը ձիւնաթոյր,
Սիրամարգէն գեղաշես,
Սըփոնես շուրջը անոյց բոյր,
Հայրիկըդ ճա՛հ կը դիւրես:

ՆՈՒԱՐԴԻՍ

Խօսիս ինձ հետ,
ձըլվաւ յաւէս,
Դուն սիրաւէս,
Հօրդ հոգին,
Քեզ կաթոցին,
Սիրէ ուժգին .

Դուն քրոշուն մ'ես, որ կ'ոսոսես սենեկիս մէջ,
Վառ նանակ մը կ'երես ինձ, շող մը անցէջ,
Երբ կը ծայսիս, քրի որ դուն երկնաբնակ
Զըւարթուն մ'ես, եկած ապրիլ քեւերուս ճակ.
Խընծիղն ես դուն գորովագութ բու մայրիկիդ,
Մերք կը փարիս անոր եւ մերք վիզն հայրիկիդ .

Նրա՛րդ սիրուն
Իմ երգերուն
Ուշ դիր. լըսէ՛
Մաղքանս առ է.
Յիսուսի աչ,
Եւ իր սուրբ խաչ,
Քեզ պահապան.
Շնորհէ որ միշտ,
Ապրիս անվիշտ.
Ծնողքիդ սիրով.
Մեծնաս շուշուկ,
Ըլլաս բարի
Աղջիկ մ'արի.
Երբաս դըպրոց
Ուսմունքի բոց,
Տալ ինձ Լուսնոյ
Այլուն ու խանդ:

ԱՓՍՈՄ, ԴՈՒՐԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Կո՛յս
Լո՛յս
Յանգե՛ր,
Վանկե՛ր
Եղան մի՛ս.
Քեզի մի՛ս.
Հոգիիդ սուղ
Եւ արսասու՛մ,
Ինձ քուին, քերթող,
Շա՛ս ցաւ, սրբի դող.
Այդ քու անու՛տ անուն
Կը կաթէ սէր անմու՛ն,
Ընկեր եր քեզ անմեկին,
Դալլալիկը ս ո խ ա կ ի ն .
Եւ մինչեւ որ կեանքդ շիջաւ
Ըզգացիր դուն կրսկի՞ծ ու ցաւ.
Եքերն ու արփին, ասդեր, շողեր
Գրբիչդ անդադար ոգեր, ծողեր
Աւա՛ղ, մեռար շու՛տ, շա՛ս երիսասարդ
Ձը շեսար օր մը, ուրախ ու զրարք.
Ես քառորդ դար, առաջ նրասոյ շիւմիդ քով,
Ողբացի քեզ, յիշելով սերդ ու գորով.
Սա բառերն ալ վրան գրեցի. «Ափսո՛ս, Դուրեան»,
Ամբողջ կեանքիդ մէջ եղար մի՛ս սիրաբուրեան:

ՋԱՏԿԱԿԱՆ ՄԱՂԹԱՆԻՔ

Հայրն Աստուած իր օրհնութիւնը յերկնից թող,
Առատօրէն տեղայ իբրեւ այգւոյն ցօղ .

Յաւէտ խաղաղ և երջանիկ դուք ապրիք,
Բախճանապէս օ՛ն տօնեցէք սուրբ Զատիկ :

Որդին Աստուած իր Յարութեամբ հրաշափառ
Բազարդ տօնին աւետիքով լուսավառ,
Դիւրին ու հեշտ ընէ գործերն Ձեր կեանքին,
Իմաստութեան վերայ հափուին ու յանդին :

Հոգին Աստուած իր շնորհաբաշխ թեոց տակ,
Ուրախութեան ծովն ընէ Ձեր անյատակ .
Գեղաթըռիչ անցնին ամեր մըշտապէս,
Իղճն ու փափաք և մաղթանքն է մեր այսպէս :

ՔԵՐԹՈՂ ՊԱՏԱՆԻՆԵՐՈՒՆ,

(Եղանակ. Մայր Արաֆի)

Դուք կը գրէք շատ անգամ,
Սիրոյ բառեր ունիք միշտ .
Երգէն միայն կ'առնէք համ,
Մերթ ալ կըզգաք անկէ վիշտ :

Պըւէտներ էք նորատի .
Ըզգացումնիդ կոյս ու նուրբ,
Ձեզ կը մըղէ գանգատի,
Երբ չէք գըտներ սիրտ մը սուրբ :

Դըրկել անհունն ու եթեր,
Ձեր ըզճանքն է մանկական .

Խոհեր ունիք դէմ ու թեր .
Մերթ ժըպտուն էք, մերթ լալկան :

Ձեր գըրիչին վառ երգեր,
Ունին յաճախ տըխուր չեշտ .
Կըզգաք Ձեր մէջ լայն վերքեր,
Որոնց ցաւն է սակայն հեշտ :

Կ'ուզէք ըլլայ ամէն բան
Ժըպիտ, ծիծաղ, չող ու լոյս,
Ու կ'որոնէք այն ճամբան,
Լայն, փըշաղերծ, վարդառոյս :

Կ'անցնին օրեր խօլ, զըւարթ,
Որոնք թըւին Ձեզ անմեռ,
Շէնչող նայուածք ունիք արդ,
Որ մարի երջ, դայ ձըմեռ . . . :

ԱԿԻԻԼԻՆԷԻՆ

Կըրօնաշունչ քերթըւածներդ հոգեթով,
Խուռնկ հըմայքով, դիւթեն դիւ,
Յիսուսի սէրն ունիս քու մէջդ ու գորով,
Անո՛վ ծըփիս, և կիզիս :

Կըզգաս դուռն թէ, Նա մեզ սիրեց ա՛յնքան շատ,
Որ թափեց իշ վարդ արիւն .
Բաջալերեց մեր հոգիներն յուսահատ,
Կորովով մը աննըկուն :

Թըրթուուն ձայնդ, օ՛հ, շատ ունի աղու չեշտ,
Սըրտիս ալքերն կը յուզէ,

Նուրբ, երանգոտ, ճարտար գրքիչդ դիւր ու հեշտ,
Զիս երկնից մէջ կը սուղէ :

Տենջամ լրակ ալելուներդ քաղցրաւէտ,
Երգ, օրհնութիւն Յիսուսի,
Շարժէ՛ դու միշտ խանդով օծուն, գրիչդ յաւէտ,
Որ իմ սրբոյն կը խօսի :

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՅ

(Եղանակ. Տեսիլ աղանիկն)

Երգն Աղատութեան, որուն կը զմայլիք,
Երգիչ սոխակին կեանքն էր կարճատե,
Վարդ յիշատակ մը թողուց իր ետե,
Երգին կը լրտունի գոռայող ալիք :

Մանուկ էի դեռ, հազիւ տաս գարուն,
Ողջունած էին իմ արդու հոգին,
Կըզգայի Հայուն թախիծը կեանքին,
Երբոր կ'երգէի երգն այդ թըրթըռուն :

Զորս անգամ տասը գարուններ թըռան,
Տեսայ սերունդներ որ միշտ այդ երգին,
Հուրքովն առլըցուն երգեցին ուժգին,
Զհինցաւ երբեք. թարմ կը հընչէր ան :

Նալբանդեանց անմահ երգին միջոցաւ,
Ապրեցաւ, կ'ապրի իր երգին ետե,
Երբ ոչ սոխակին կեանքն էր կարճատե.
Այլ փա՛ռքը երգին՝ նոյն մընոց, չանցաւ :

ՄԻԲԱՅԷԼ, ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆՅ

ՀԱՅ ՏՂԱՅ

Երբ կը տեսնեմ ըզքեզ զըւարթ ,
Պայծառ դէմքով ժըպտիս մեղոյշ ,
Հայ սրտեղին դո՛ւ բոսոր վարդ ,
Գիտե՞ս , ո՛րքան թըւիս քընքոյշ :

Երբ կը տեսնեմ քեզ կրակ ու բոց ,
Եւ կերպարանքդ վառ , ծիծաղկոտ ,
Բուժուին իսկոյն վէրքերս ու խոց ,
Գիտե՞ս կեանքի ես կ'առնեմ հոտ :

Երբ կը տեսնեմ դէմքըդ կայտառ ,
Ուր հուր փայլի , եռանդ , աշխոյժ ,
Հայրենիքով մի՛շտ սիրավառ ,
Գիտե՞ս , որ տաս հոգիլիս ոյժ :

Երբ կը տեսնեմ որ կը խօսիս ,
Շրթթունքներով քու մանկական ,
Կուտաս գորով , կորո՛վ սըրտիս ,
Գիտե՞ս , ո՛րքան ես դիւթական :

* * *

Երբ կը տեսնեմ ըզքեզ տըխուր ,
Եւ մըթագնած դէմքըդ սիրուն .
Սըրտէս կ'անցնի երկսայրի սուր ,
Գիտե՞ս , ո՛րքան ցաւս է անհուն :

Երբ կը տեսնեմ որ ունիս վիշտ ,
Արցունք թափին աչքերդ նամէտ ,
Կ'ալեծըփիմ յուզումով մի՛շտ ,
Գիտե՞ս բաժին ունիմ ցաւէդ :

Երբ կը տեսնեմ գէմքդ հրեշտակի,
Տըժգունած են տըխուր խոհեր.
Ու մըտածկոտ գըլուխդ հակի,
Գիտե՞ս սըրտէս թըռին ս՛հեր:

Երբ կը տեսնեմ որ մընաս լուռ,
Խոր մըտածման մէջ ընկըղմած,
« Հայ տըղուն, Օ՛ն, փոյթ ծիծաղ տուր »
Գիտե՞ս, գոչեմ ես առ Աստուած:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Մըքապս ե սըրխս վարդոյս հորիզն,
Աւսրոպայոյ փոթորիկներ գոռան հոն.
Մըշուշ պասած ե շուրջն հոգոյս ջուր կողմեն.
Իսկոյն սարսիւ, դողաւ քեքեւ իսկ հողմեն.
Կ'ուզե՞ս գիտնալ քե կ'ը սցսման ամեն դի,
Որոտուլ կայ ինծի համար, հայրոյի.
Նոր սիրով մը հայրենիքին սիրս յորդի:

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԿՐԱԿԸ

Գամառ - Ֆափիպա
ՌԱՖԱԵԼ, ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

Կըրակ կայ, կըրակ,
Որ սըրսիս երակ,
Խանձե ու փտե.
Զի հոն շոյս տտե
Անուն կայ զըրուած,
Որուն սեր խըրուած
Է մեջ աշխուն
Սըրսիս ծաղկուն.
Այդ սերը կեանքի
Հոգիի հանքի.
Սեր հայրենիքին
Բուրուն մ'ե անգին
Որ մեզ կը պատե.
Կըրակը ա՛յդ ե:

«ԱՐԱՐԱՍ»Ի ԵՐԳԻԶԸ

(Եղանակ. Հայր բանեմ)

Խըրոխտ դէմքէն կը տեսնէք,
Որ կը ցամակեն ու ժգնակի,
Հըրահըրող կայծեր սէգ.
Ու ձեր հոգին բըռնկի:
Սլիք արծաթ Արաքսին,
Կը թաւալին մըռնչուն.
Կաթիլներն խոկ կը խօսին,
Հայուն ի'նչպէսն ու ինչո՛ւն:

Ձեռքը գլխից Պատկանեան ,
Հայրենիքի սիրով յար ,
Կազմեց քննքուշ իր քննար ,
Արաքսին շուրջ գալով ման :

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Պարտականութեան վեհ ճանապարհին ,
Զոհեցիք սէր , կեանք , հաճոյք աշխարհին .
Ինկաք դուք , քա՛ղեր , շահած յաղթանակ ,
Հայուն սիրան , հողին , օ՛ն Ձեզ մըցանակ :

Զոհեցիք սէր , կեանք , հաճոյք աշխարհին ,
Համակերպութեան կուռ շղթաներն հին ,
Փըշրելով խիզախ , մըղեցիք ահեղ
Մարտն Ազատութեան ձեր արիւնհանդ :

Ինկաք դուք , քա՛ղեր , շահած յաղթանակ ,
Ժանտ բըռնապետին ցըրուելով բանակ .
Հայունին լըւաց Ձեր արիւնով վարդ ,
Յեխոտած պատիւն և կը պարծի արդ :

Հայուն սիրան , հողին , օ՛ն , Ձեզ մըրցանակ ,
Ձեզ՝ որ խրոխտաբար եղաք նահատակ ,
Օրհնե՛ալ Ձեր աճիւն , օրհնե՛ալ Ձեր հողեր ,
Զորոնք համբուրել կուգան այս սողեր :

ԱՄԱՆՈՐ

Նոր

Մի օր

Ինչ բարի

է Նոր Տարի .

Օ՛ն , եկէք որ մենք

Զըւարթագին երգենք .

Թող արդ փայլի մեր տաղանդ .

Ահա եկաւ աղւոր կազանդ .

Առատ պարգև ունինք այսօր մենք ,

Պա՛րոններ , եկէք շուրջ պար մը ցատկենք .

Երթանք համբուրել ձեռք մեր ծընողքին

Անոնք մեզ համար շա՛տ թանկագին .

Մեր ուսուցիչներուն անսննդ .

Տարին շնորհաւորենք .

Ըլլանք Հայորդի քաջ

Յաւէտ քաջալանջ .

Ա՛զատութիւն

Եղիր դուն

Մեզ յոյս

Լոյս :

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒՆ

(Եղանակ՝ լուսին չկար մութ գիշեր էր)

Միգամած է ձեր միտքն համակ,
Երբ դպրոցին սեմէն դուք ներս
Ոտք կը դնէք զըւարթերես,
Եւ կամ արխուր ու գըլխահակ :

Այլ կը սահին ժամ, օր, ամիս,
Ու տարիներ, դաղտազողի .
— Վարդազո՞յն կեանք ուսանողի —
Օր մ'ալ կուգայ վերջին յուլիս :

Մէկ ա'լ չունի ձեր միտքն իսպառ,
Դուք քըննութեամբ աւարտական,
Կ'առնէք մէկ մէկ վըկայական,
Եւ դուրս կ'ելլէք փաղփուռն, պայծառ :

Իրական է լոկ ա'յն ատեն,
Կազմ վիճակով կեանքը մարդուն .
Ուրեմն ըսէ՛ք միշտ եռանդուն,
— Վա'յ անոնց որ դըպրոց կ'ատեն :

Կեցցեն անոնք որ դըպրոցին,
Ջահը չէնչող կը պահեն միշտ,
Ուր կը սահի ձեր կեանքն անվիշտ .
Կեանքը կաթօտ ուսման բոցին :

Ուստի ո'վ դուք ժիր ուսանողք,
Կըթական սպիւ վե՛ յարկին մէջ,
Աշխատեցէք սիրով մ'անշէջ .
Որ չունենաք կեանքէն բողոք :

Նայեցէ՛ք որ ո՛հ, անպրտուղ,
Չըլլան ջանքերն ձեր ուսուցչաց,
Որոնց, գիտցէ՛ք, լոյսն էք աչաց,
Ձեր ժամերն են թանկագին սուղ :

Վրեմ եղէ՛ք, պարտաճանաչ,
Նըկարագիր ու բարի վարք,
Թող ուսման հետ կազմեն ձեր փառք,
Եւ ձեզ կ'օրհնէ Տիրոջ սուրբ աջ :

Ազատութեան հընչեց սուր փող,
Ուսանողի ձեր օրերուն .
Վարդ ապագան ալ չէ՛ հեռուն,
Չունիք դուք հոգ կամ սըրտադող :

Բոպէ մ'անգամ մի՛ դուր վատնէք .
Կորուստ մըն է շա՛տ թանկագին,
Կորուստ անդարձ ձեր լոյս կեանքին,
Յարգել գիտցէ՛ք անոր արժէք :

Ժամանակին շատեր ձեզ պէս,
Ուսանող էին թէև կայտառ,
Իրենց հոգին . ո՛հ, չէր խայտար,
Ազատութեան խանդով պէս պէս :

Անոնք գիտէին թէ չեն ազատ,
Ուսում, գիր, խաղ, երգերն անգամ,
Սահման ունէր, ու խեղանդամ,
Կ'ըլլար դըպրոցն ոչ հարազատ :

Պատրանքներով շըրջանաւարտ,
Եղան, ափսոս, յուսախաբ միշտ,
Գործի կեանքէն կըրեցին վիշտ,
Չուր մըղեցին չարին դէմ մարտ :

Երբնըջանիկ տւեմն էք դուք,
 Որ ասպարէզ ունիք չա՛տ լայն,
 Քանի այլեւս ազատ է Հայն,
 Ձեն հըպիւր ձեզ կըսկիծն ու սուգ:
 Տա՛յ ձեզ երկինք կորով վերէն,
 Հայաստանի բլլաք արև.
 Ձեր պարտքն է այս, վե՛հ արդարև,
 Օ՛հ, կանգնեցէք զանի նորէն:
 Երանի՛ Ձեզ, որ կարող էք,
 Ըլլալ Ազգին փառք ու պատիւ,
 Գործել անխոնջ գիշեր ու օր,
 Հանդիսանալ յաղթապանծ, սէգ:
 Արիին կարմիր ճաճանչներով,
 Պիտի փայլի յաւէտ Ձեր մօտ,
 Գոյնգոյն ծաղկունք անուշահոտ,
 Պիտի թողուն ձեզ հողեթով:
 Նոր է ձեր կեանքն, Հայ՛ու որդիք,
 Հայրենիքի սիրով թընդան
 Թէ ձեր սրբտեր, պիտի խընդան,
 Նահատակաց ոսկերոտիք:

ԱՐՅՈՒՆԻ ԿԱԹԻԼԸ

Յաւերն ամբողջ նոր կամ թէ չին,
 Զնջուած տեսնե՛լ կը սիրես.
 Տառապանքի ծով աշխարհին,
 Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես:

Բըռնապետին սրբաին մէջ կոյր,
 Ուր լոկ կ'իշխէ կամքն ու ես,
 Խոհեր ծընին վատ, դառնաբոյր,
 Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես:

Ազգին շահը մոռցող մարդուն,
 Որ կ'ընէ զայն միշտ անտես,
 Ա՛հ, պահ մ'ըլլար հողին արթուն,
 Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես:

Կաշառակեր դատաւորին,
 Խօսքն ապօրէն, երբ տեսնես,
 Ձի կատարեր դործ մ'իր օրին,
 Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես:

Սա հարուստին, որ չունի դուրս,
 Դաժան է դէմքն ու երես,
 Բութ ըզգացումն և միտքն է մութ,
 Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես:

Իր զաւակին կըրթութեան լաւ
 Փոյթ չունեցող սև երես,
 Հօր սիրտն է բիրտ, որ չըզգար ցաւ,
 Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես:

Իր Արարիչն , օհ , ուրացող ,
Սնամէջ գանկին , մըտքին վէս ,
Ցնորքն ջնջելու համար զերթ ցող ,
Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես :

Ժայռ սըրտերուն վըրայ բոլոր ,
Զոր ամօքել թէ կ'ուզես ,
Անոնք կ'ապրին կեանքը մոլոր ,
Հո՛ն կ'ուզէի թափուիլ ես :

ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

- 1.— ԱԼԲՈՂԻՆ ՆԱԽՃԻՐՆԵՐԸ, Հեղինակին լուսանկարով. զգայացունց դրուագներ. նուիրուած Յ. Ս. Թաւշանճեանի յիշատակին. էջ 48 գին 2 զրուշ:
- 2.— ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ. Ուր բացատրուած են ժամանակին պահանջած հայ եկեղեցական բարեփոխութիւնները. գործ այժմեական. էջ 56 գին 2 զրուշ:
- 3.— ԱՍՈՒԼԻՍՆԵՐ. Հայ արդի իրականութիւններէն մէկ քանի լուրջ խնդիրներու շուրջ հայեացքներ, արժանի ամէն Հայու ուշադրութեան. էջ 40 գին 1.25 զրուշ:
- 4.— ԿԱԹՈՒԼԻՆԵՐ. Կաղանդի ամենայաբմար նուէրը. պատկերազարդ և դիւրագին. էջ 40 գին 1.50 զրուշ:

ԴԻՄԵԼ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ, ՄԱՐԶՈՒԱՆ.

Մ. Վարժապետեանի հեղինակութիւններուն փառաւանս միակ կեդրոնացեալին և Պոլսոյ մեջ Յ. Դրըճեան Դրասունը. Զագնագնդար թիւ 25

50 ՂՐՇ.

891 99

2-31